

Armádní nákupy: Miliardy bez odpovědnosti

 kverulant.org/cases/armadni-nakupy-miliardy-bez-odpovednosti

7. září 2024

Nejvyšší kontrolní úřad v dubnu 2024 ostře zkritizoval Ministerstvo obrany za špatný stav techniky ženijního vojska a problematické armádní nákupy. Přestože ministerstvo porušilo zákon při nákupu silničních válců a čelí rekordní pokutě 550 milionů korun za chyby v tendru na vrtulníky, nikdo nebyl potrestán ani nebyla vymáhána žádná škoda. Kverulant.org zjistil, že ministerstvo nemá ani systém pro sledování dodržování etického kodexu. Kverulant opakovaně protestuje proti beztrestnosti osob rozhodujících o miliardových výdajích z veřejných prostředků. Kverulant odhaluje věrolomné politiky a zkorumpované úředníky již od roku 2009, kontrolujte je s námi finanční podporou naší práce.

Jana Černochová, ministryně obrany, foto: Roman Vondrouš, ČTK

Nejvyšší kontrolní úřad vydal v dubnu 2024 zprávu o kontrole Ženijního vojska Armády ČR. NKÚ zjistil, že pracuje se zastaralou a poruchovou technikou, pontonové mosty neunesou nové tanky.

Přesto MO však většinu investic odložilo a to i přesto, že na obnovu a modernizaci techniky ženijního vojska mělo v letech 2010 až 2022 ze státního rozpočtu k dispozici celkem 3,5 miliardy korun. Za těchto dvanáct let MO z uvedené částky vyčerpalo pouhých devět procent, necelých 314 milionů korun. Mezi těmito investicemi jsou i dosti problematické nákupy.

Nákupy bez soutěže a od překupníků

NKÚ zjistil, že v rámci 11 ze 13 investičních akcí MO pořídilo techniku od zahraničních výrobců prostřednictvím jejich výhradních distributorů pro ČR, kteří jako jediní vyhověli požadavkům MO, neboť zadávací podmínky veřejných zakázek splňovaly vždy jen konkrétní výrobky.

Jednalo se například o nákupy robotů, detektorů, ochranných pyrotechnických obleků či souprav pro zneškodňování munice. MO požadavek na dodání konkrétního výrobku zdůvodňovalo sjednocením servisu a údržby, náhradních dílů a výcviku s již v armádě zavedenou technikou. Důsledkem tohoto postupu je závislost MO na produktech a službách jediného výrobce a dodavatele, zejména z důvodu vlastnictví licence k pořizovanému výrobku (tzv. vendor lock-in).

Navíc pořízení techniky bez provedení soutěže potenciálních dodavatelů nepodporuje výběr ekonomicky nejvýhodnější nabídky a může navyšovat cenu servisu a náhradních dílů, a tím zvyšuje riziko nevhodného vynakládání peněžních prostředků.

Formální nebo chybějící průzkumy trhu

Průzkumy trhu nebyly prováděny či byly zpracovány pouze formálně. Místo výsledků průzkumu trhu a porovnání výrobků z hlediska jejich ceny a míry naplnění účelu pořízení obsahovaly zejména zdůvodnění, proč je požadován či upřednostňován jeden výrobek od konkrétního výrobce. Analýzy nákladů životního cyklu nebyly v investičních záměrech či specifikacích pořizovaného

majetku uváděny. V důsledku podhodnocení předpokládané ceny pořídilo MO nižší počet techniky, než byla armádou stanovená potřeba.

Soutěž předem připravená pro jednoho výherce

NKÚ dále zjistil, že při zadání veřejné zakázky na pořízení dvou silničních válců s podvalníky stanovilo MO zadávací podmínky prostřednictvím kombinace celkem 48 technických parametrů způsobem, který bezdůvodně nepřímo zaručil konkurenční výhodu jednomu dodavateli silničního válce konkrétního typu. MO poté tomuto dodavateli veřejnou zakázku zadalo, čímž postupovalo v rozporu s ustanovením § 36 odst. 1 zákona č. 134/2016 Sb. a dále v rozporu se zákazem diskriminace podle ustanovení § 6 odst. 2 tohoto zákona. Porušilo tak povinnosti stanovené právním předpisem při zadávání veřejné zakázky a následně uskutečnilo v roce 2018 výdej peněžních prostředků za dva silniční válce ve výši 7 308 400 Kč. NKÚ proto konstatoval skutečnosti nasvědčující porušení rozpočtové kázně podle ustanovení § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2000 Sb.

Ilustrační foto Thilo Becker | Pixabay

Absurdní reakce Ministerstva obrany

Ministerstvo obrany pod vedením Jany Černochové (ODS) zareagovalo na zjištění NKÚ dosti absurdním způsobem. Přesto, že se ve zprávě NKÚ výslovně uvádí, že obrana měla na nákupy pro ženijní vojsko vyčleněno dost peněz, které nedokázala utratit, tak první věta ve vyjádření tiskového oddělení NKÚ zní: „Kontrola Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ) týkající se ženijního vojska potvrdila, jak velkému nedostatku peněz musely Armáda ČR a Ministerstvo obrany ČR v posledních letech čelit.“

A kdo by čekal, že ve věci podezřelého nákupu dvou silničních válců uvede obrana něco v tom smyslu: „mrzí nás, že jsme zase udělali chybu, podezřelý nákup velmi pečlivě prošetříme a podíváme se, zda tento nákup nebyl dokonce trestným činem, ale v každém případě přijmeme drastická personální opatření, aby se něco takového již nemohlo opakovat“, bude zase velmi zklamán.

Ministerstvo opět dosti absurdně tvrdilo, že vše bylo v pořádku: „V souvislosti s nákupem dvou silničních válců ministerstvo obrany zásadně se závěry NKÚ nesouhlasí a bude čekat na výsledky daňového řízení. Vypsání podmínky výběrového řízení odpovídaly tomu, jak technicky komplikovanou věc ministerstvo obrany poprávalo. Při vypsání výběrového řízení postupovalo přesně tak, jak jej zákon o zadávání veřejných zakázek zavazuje. Pokud by byl zákon porušen, konstatovat to může pouze Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) nebo návazně správní soud.“

Kverulantův podnět na ÚOHS

Zákon o zadávání veřejných zakázek uvádí v § 36, odstavec (1), že zadávací podmínky nesmí být stanoveny tak, aby určitým dodavatelům bezdůvodně přímo nebo nepřímo zaručovaly konkurenční výhodu nebo vytvářely bezdůvodné překážky hospodářské soutěže. Vše nasvědčuje tomu, že přesně toho se ministerstvo dopustilo, když stanovilo podmínky účasti v soutěži. Proto Kverulant podal v dubnu 2024 podnět na prošetření tohoto nákupu k Úřadu na ochranu hospodářské soutěže.

Nikdo nebyl potrestán

S odstupem času v srpnu 2024 se Kverulant zeptal ministerstva obrany zda byl v souvislosti se zjištěními NKÚ někdo potrestán. V odpovědi ze září 2024 ministerstvo uvedlo, že:žádný zaměstnanec ministerstva za nedostatky uvedené v kontrolním závěru potrestán nebyl. Po nikom ani nebyla vymáhána žádná škoda. Ato proto, že nebylo zahájeno žádné daňové řízení ohledně porušení rozpočtové kázně, což znamená, že nebylo možné řešit škodu. Ministerstvo také znovu zpochybnilo závěry NKÚ

Na Kverulantův dotaz jaké opatření ministerstvo přijalo na základě kritické zprávy sdělila Kancelář ministryně obrany: „V souvislosti se zjištěnými nedostatky obecnější povahy vztahujícími se k zadávání veřejných zakázek podle zákona o zadávání veřejných zakázek byly v MO proškoleny všechny kompetentní osoby.“

Násobně předražený nákup kulometů za 1,5 miliardy

Problematické nákupy a nepotrestání jejich viníků není na obraně ničím novým. Ministerstvo obrany uzavřelo několik smluv na dodávku asi tisícovky násobně předražených kulometů MINIMI za 1,5 miliardy. Kulometry nedodává belgický výrobce, ale vesnický překupník CB SERVIS CENTRUM. Místo toho, aby byl úředník, který je pod těmito smlouvami propuštěn a vyšetřován tak dál na MO zastává post vrchního ředitele sekce vyzbrojování a akvizic.

Ministryně obrany Jana Černochová se zbraní CZ Bren 2 PPS foto: PETR TOPIČ / MFDNES + LN / Profimedia

Rekordní pokuta 550 milionů Kč

Antimonopolní úřad začátkem dubna 2021 pravomocně potvrdil historicky nejvyšší pokutu pro armádu, a to ve výši 550 milionů korun, za chyby v tendru na nákup 12 armádních vrtulníků za 17,6 miliardy korun. Při hledání dodavatele ministerstvo kromě americké vlády oslovilo také vládu italskou. Italská nabídka na stroje Agusta AW 139M byla levnější, ale prý neodpovídala armádním požadavkům. Stroje prý nesplňovaly podmínku na odzkoušení v operacích.

Resort obrany podle ÚOHS chyboval v tom, že v rozporu se zákonem uzavřel smlouvu na nákup víceúčelových vrtulníků od americké firmy Bell dříve, než rozhodl o námitkách italské společnosti Leonardo. Pokutu obrana už v roce 2021 uhradila, ale zároveň podala správní žalobu ke Krajskému soudu v Brně. Ten však rekordní pokutu 15. února 2023 definitivně potvrdil.

Nikdo za nic nemůže

Kverulant se v květnu 2023 dotázal, zda bude po někom z úředníků či snad dokonce politiků vymáhána alespoň část více než půl miliardové pokuty za zpackaný nákup vrtulníků a zda byl za jednání, které antimonopolní úřad označil za nezákonné, vůbec někdo potrestán. Nebyl.

Ministerstvo obrany odpovědělo, že náhrady za takto zaplacené pokuty vymáhat nebude a odkazuje se na rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 31 Cdo 2764/2016 ze dne 12. dubna 2017, podle něhož se v případě uložení finanční sankce státu nejedná o vznik škody. Došlo tím totiž pouze k transferu finančních prostředků uvnitř státu, přičemž jeho majetek se zaplacením pokuty nezmenšil. Laicky řečeno stát si pouze přendal peníze z jedné kapsy do druhé.

Ministerstvo zcela ignorovalo novelu zákona o majetku státu. Tímto zákonem, který nabyl účinnosti dne 1. 4. 2020, se zavedla do právního řádu tzv. dělená právní subjektivita. Nová právní úprava zajišťuje, že se na organizační složku státu pro tyto účely hledí jako na samostatnou právnickou osobu, jejíž majetek tvoří samostatný celek nepropojený se zbytkem státního rozpočtu. V důsledku toho je tedy jednodušší i vymáhání náhrady škody po zaměstnancích, kteří porušili své povinnosti. Laicky řečeno lze postihnout i toho kdo státu přendal peníze z jedné kapsy do druhé.

A k potrestání za porušení zákona o zadávání veřejných zakázek také nedojde. V odpovědi ze 17. dubna 2023 píše kancelář ministryně obrany: „Ministerstvo obrany zhodnotilo, že v daném případě se přestupek, za který mu byla udělena pokuta 550 milionů korun, týká procesního pochybení při uzavření smlouvy na danou veřejnou zakázku, jenž není v příčinné souvislosti s plněním pracovních povinností zaměstnanců v MO.“

Vyšetřování Evropské komise

V únoru 2024 přinesla ČTK zprávu, že Evropská komise (EK) zahájila s Českou republikou řízení pro porušení závazné směrnice o veřejných zakázkách v oblasti obrany. Cílem této směrnice je zvýšit transparentnost a otevřenost v rámci evropského trhu s evropským vybavením, zajistit rovné podmínky pro evropské společnosti a zároveň zajistit ochranu bezpečnostních zájmů členských států. “Komise se domnívá, že zadávací řízení a podmínky uplatňované Českem při zadání zakázky nebyly v souladu se směrnicí o zadávání zakázek v oblasti obrany a se zásadami zakotvenými ve smlouvě o fungování EU,” uvedla EK.

ČR při nákupu vrtulníků zneužila výjimky pro mezivládní zadávání zakázek. “Přímé zadání zakázky je rovněž v rozporu se zásadami o zákazu diskriminace, rovném zacházení a transparentnosti tím, že společností z EU upírá možnost podat nabídku a účinně soutěžit o zakázku,” vysvětlila komise.

Dodržování etického kodexu nikdo nesleduje

“Rozkaz ministra obrany” z 1. února 2013 stanovuje Etický kodex zaměstnanců Ministerstva obrany České republiky. Tento kodex byl vytvořen na základě usnesení vlády a jeho cílem je definovat a podporovat žádoucí standardy chování zaměstnanců ve vztahu k veřejnosti a spolupracovníkům. Kodex mimo jiné stanoví, že zaměstnanci mají vykonávat svou práci na vysoké odborné úrovni, s respektem a bez diskriminace a musí jednat v souladu s právními předpisy a v rozsahu svěřených pravomocí.

V srpnu 2024 se Kverulant zeptal ministerstva obrany zda od února 2013 byl někdo potrestán v souvislosti s porušením etického kodexu?. V odpovědi ministerstvo uvedlo, že neví: „V rámci rezortu MO není vedena centrální evidence kázeňských a kárných přestupků zaměstnanců v rezortu MO. Z uvedeného důvodu nemá MO přehled, byl-li některý ze zaměstnanců v rezortu MO potrestán za porušení cit. rozkazu, nebo po něm byla vymáhána škoda vzniklá v souvislosti s jeho porušením.“

Navíc dodržování etického kodexu na ministerstvu nikdo nesleduje: „Žádný způsob monitorování jeho naplňování není v rezortu MO zaveden.“

Podtrženo, sečteno, etický kodex je cár papíru a opět nikdo za nic nemůže. Pokud bude obrana dál tolerovat předražené a značně problematické nákupy za hranou zákona, armáda nebude mít dobré vybavení nikdy ať už bude rozpočet na obranu, jakkoliv velký.

Kverulant proti této praxi protestuje a opakovaně žádá o potrestání viníků.

Prosba o podporu

Zkorumpované politiky a rozežrané úředníky je třeba kontrolovat neustále a to Kverulant dělá už od roku 2009. Podpořte ho v tom jakkoliv malým, zato však pravidelným darem.

Za Kverulantův tým Vojtěch Razima

Zpět na výpis kauz Chci darovat